

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Naar een klimaatneutrale en circulaire provinciale infrastructuur	TELEFOONNUMMER	+31634175187
DATUM	11-10-2022	E-MAILADRES	jan-willem.grotenhuis@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-2068131851-77	DOMEIN/OPGAVE	MOB
VAN	Jan-Willem Grotenhuis	TEAM	MOB
NUMMER PS	PS2022MM	PORTEFEUILLEHOUDER	Schaddelee
BIJLAGEN	1. Resultaten Duurzaam GWW 2. Ambitiebepaling Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

De provincie Utrecht heeft zich in 2019 gecommitteerd aan het Klimaatakkoord. We willen dat de Grond-, Weg-, en Waterbouw (GWW) sector de CO₂ uitstoot vermindert, passend bij de landelijke overall doelstelling van 49% CO₂-reductie. Daarnaast heeft de provincie Utrecht in 2017 het Nationaal Grondstoffenakkoord getekend. Voor de sector GWW is de ambitie om meer circulair te werken, met als streven in 2030 50% reductie van het gebruik van primaire grondstoffen te bereiken.

In samenwerking met het Rijk en de andere provincies willen wij voor de sector GWW de lat hoger leggen. Het Rijk heeft een vastgestelde strategie, waarin zij streeft naar volledig klimaatneutraal en circulair werken voor de Rijksinfrastructuur in 2030. De provincies willen gezamenlijk een vergelijkbare ambitie vastleggen, om zodoende samen met het Rijk bepalend te kunnen zijn in de transitie in de GWW-sector. Zo kunnen we samen met de markt een echte verandering inzetten. Daarom hebben wij ingestemd met een provinciale ambitiebepaling voor een klimaatneutrale en circulaire infrastructuur.

Met deze brief informeren wij u hoe wij uitvoering geven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord, om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken in de GWW-sector.

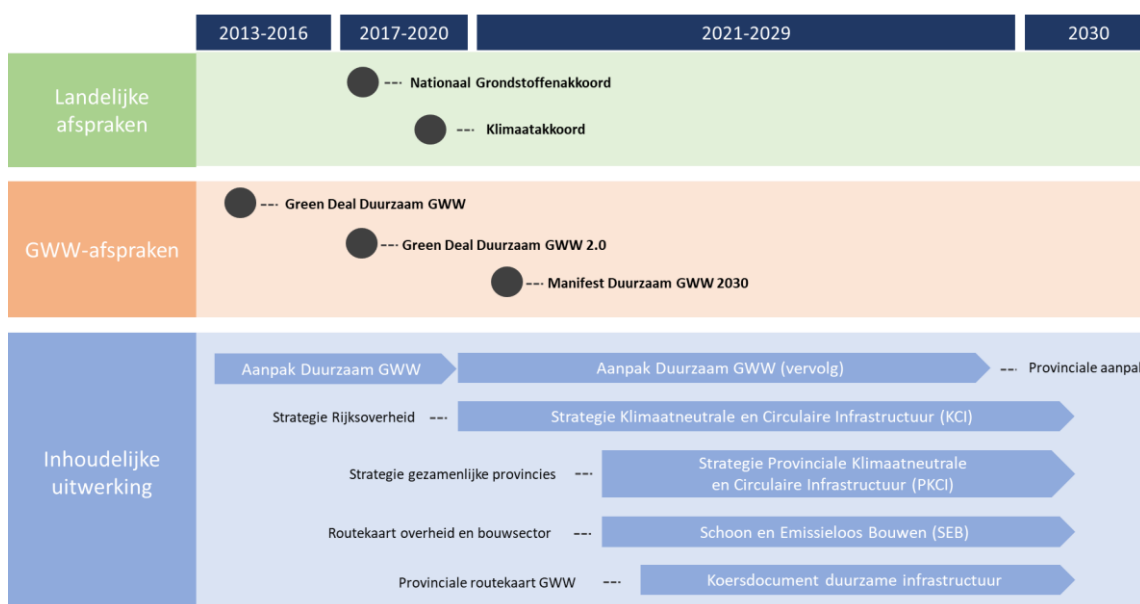
Inleiding:

De doelstellingen voor het klimaatneutraal en circulair maken van onze provinciale infrastructuur zijn op hoofdlijnen gebaseerd op drie bestuurlijke akkoorden die door de provincie Utrecht zijn ondertekend. Andere bestuurlijke akkoorden zijn nadere invullingen van deze akkoorden of sluiten vanuit een andere invalshoek aan op deze duurzaamheidsdoelen.

1. Het Klimaatakkoord

In 2019 is het Klimaatakkoord ondertekend. Dit is momenteel het leidende akkoord voor de reductie van broeikasgassen, als nationale invulling van de mondiale klimaatdoelstellingen.

2. Het Nationaal Grondstoffenakkoord
Dit akkoord is in 2017 getekend. Het doel is een volledig circulaire economie in 2050. Daarmee sluit de doelstelling 1-op-1 aan bij de doelen van de Green Deal en het Manifest Duurzaam GWW.
3. De Green Deal Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW)
In 2013 is gestart met de Green Deal Duurzaam GWW, die ook door de provincie Utrecht is ondertekend (Statenbrief 4 juni 2013, nr 80E43955). Overheidsopdrachtgevers en marktpartijen spraken af om duurzaamheid structureel te verankeren en dit op een hoger plan te brengen in alle infraprojecten. Hiervoor is de Aanpak Duurzaam GWW ontwikkeld. De kern van deze aanpak is dat duurzaamheidsaspecten al vanaf de vroege planfase van projecten meewegen, met een focus op de hele levenscyclus van de infrastructuur tot en met de beheer- en sloofase. In 2017 zijn de afspraken van de Green Deal Duurzaam GWW doorgezet in een Green Deal Duurzaam GWW 2.0, met een looptijd tot en met 2020 (Statenbrief 4 oktober 2016, nr 819C01ED). Het Klimaatakkoord in 2019 heeft ertoe geleid dat de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 in 2021 een vervolg heeft gekregen in het Manifest Duurzaam GWW 2030 (zie toelichting verderop).

Figuur 1: Afspraken en hun inhoudelijke uitwerking

De sector GWW is voor provincies belangrijk in het realiseren van de circulaire en klimaatdoelen. Samen met de andere overheden hebben we immers stevige invloed op de ontwikkeling van de sector GWW, die vrijwel volledig afhankelijk is van overheidsinkoop. Daarom werken we met alle wegbeheerders gezamenlijk toe naar het klimaatneutraal en circulair aanleggen en beheren van onze infrastructuur. Zo kan de GWW-sector als geheel klimaatneutraal gaan opereren en het gebruik van primaire grondstoffen terugdringen.

Voor aannemers en bouwbedrijven in de GWW-sector is samenwerking tussen overheden essentieel. Wanneer eisen en werkwijzen bij overheden gelijk zijn, kunnen bedrijven efficiënter werken en kunnen zij hun bedrijfsvoering inrichten op de normen. Een andere belangrijke reden om samen te werken, is dat overheden van elkaar kunnen leren en ervaringen kunnen uitwisselen.

Klimaatakkoord en Manifest Duurzaam GWW 2030

De ondertekening van het Klimaatakkoord in 2019 gaf extra urgentie aan de intenties en afspraken in de samenwerking in de GWW. In het Klimaatakkoord zijn onder meer afspraken gemaakt om met de gezamenlijke overheden:

- Bij Grond-, Weg- en Waterwerken de inkoopkracht te vergroten en afspraken te maken om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken.

- De ervaring met duurzaam GWW beschikbaar te stellen (innovaties voor klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en circulaire economie) en kennis te delen gericht op het verduurzamen van de materiaalketens (zoals asfalt, beton, grond en staal) en energiebesparing en -opwekking in de GWW-sector, om zo sneller te leren en kosten te besparen in de uitvoering.
- Een landelijke strategie en actieprogramma uit te werken met als doel in 2030 zoveel mogelijk circulair te werken en klimaatneutraal te zijn in de GWW.

Naar aanleiding van bovenstaande hebben partijen besloten om de bestaande samenwerking vanuit de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 te continueren. Daarom zijn de afspraken voortgezet in het Manifest Duurzaam GWW 2030. Dit Manifest is opgesteld om de samenwerking van de Green Deal uit te breiden en aan te scherpen, met als voornaamste doel dat duurzaamheid een integraal onderdeel is van alle GWW-projecten.

In het Manifest wordt ingezet op integraler gebruik van de Aanpak Duurzaam GWW en het faciliteren van relevante beleidsontwikkelingen. Dit is nodig, omdat vanuit verschillende invalshoeken wordt nagedacht over de aanpak. Zo is er een strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infraprojecten (KCI, zie toelichting verderop), voortkomend uit het Klimaatakkoord, en zijn er routekaarten om te komen tot Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB), voortkomend uit de nieuwe aanpak rond stikstof en het Schone luchtakkoord. Ook deze aanpakken zijn opgenomen in het Manifest Duurzaam GWW 2030. Ook zet het Manifest in op uniforme monitoring van de resultaten.

Klimaatakkoord en Strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat het Rijk een strategie uitwerkt om in 2030 klimaatneutraal en circulair te werken in de GWW. Dit heet de strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuurprojecten (KCI). In tegenstelling tot eerdere ambities waarbij gestreefd werd naar 50% reductie in 2030, streeft de KCI naar volledig klimaatneutraal en circulair werken in de GWW 2030. In de KCI-strategie (2020) zijn transitiepaden (voor bijvoorbeeld wegverharding, kunstwerken, spoor, dijken, etc.) benoemd en worden roadmaps beschreven.

Ook is in het Klimaatakkoord afgesproken dat het Rijk afspraken maakt met regionale overheden over samenwerking in de strategie. Rijk, het Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen hebben de samenwerking in een KCI-strategie ook vastgelegd in het Manifest Duurzaam GWW 2030.

De KCI van het Rijk is voor de provincies aanleiding geweest om in IPO-verband een provinciale KCI op te stellen (PKCI). In deze PKCI willen de provincies aansluiten op de strategie van het Rijk om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken in de GWW. De provinciale doelstelling verandert daarmee niet, maar wel het tempo en de aanpak. Door aan te sluiten op de KCI van het Rijk zetten de provincies een ambitieuze stip op de horizon en participeren zij als een volwaardig partner om de landelijke doelstelling te behalen. De PKCI komt in hoofdlijnen overeen met de strategie van het Rijk, maar verschilt doordat het zich nadrukkelijk ook richt op de samenwerking tussen provincies, zoals gezamenlijke inkoopstrategieën en -kaders. Deze Ambitiebepaling hebben wij onlangs vastgesteld in het college. Ook alle andere provincies hebben de Ambitiebepaling vastgesteld. In de bijlage treft u het document van de Ambitiebepaling PKCI.

Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Met alle stakeholders in de bouwsector wordt een convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) opgesteld. Hoewel de scope hier de volledige gebouwde omgeving is, is de GWW ook een onderdeel van de SEB. Het convenant zal via IPO ook door de provincies worden ondertekend.

Wat doen wij als provincie Utrecht?

Vanuit de Aanpak Duurzaam GWW hebben wij de afgelopen jaren gewerkt aan verduurzaming. Dit vertaalt zich in uitvoering bij projecten, maar ook de inrichting van monitoring en assetbeheer. Dit doen wij in interprovinciale samenwerking. In deze paragraaf lichten wij een aantal resultaten toe.

Aanpak Duurzaam GWW en praktijkvoorbeelden

Wij geven invulling aan Duurzaam GWW door de Aanpak Duurzaam GWW structureel mee te nemen bij de aanleg en het beheer van onze provinciale infrastructuur. Het overzicht in bijlage 1 laat zien waar de instrumenten uit de Aanpak Duurzaam GWW zijn ingezet in onze provinciale wegenprojecten en bij het wegbeheer in de periode 2017-2020. Ook is een indicatie gegeven van de CO₂-reductie die daarmee is behaald. Het overzicht laat daarnaast zien in welke wegenprojecten extra is ingezet op het realiseren van de provinciale opgaven en waar is voldaan aan het provinciale inkoopbeleid voor circulair inkopen en SROI. Aan het overzicht zijn ook pilots toegevoegd die tijdens de looptijd van de Green Deal (2017-2020) zijn uitgevoerd. Het verzamelen van deze resultaten is nu nog een handmatige en arbeidsintensieve exercitie. In de toekomst gaan we dit standaard monitoren, zie verderop in deze brief.

Enkele recente praktijkvoorbeelden:

- Bij de aanleg van bermverharding langs de N414 zijn biobased betonblokken gebruikt, waar olifantengras in is verwerkt. Bij goede resultaten wordt dit de standaard in projecten.
- In de tussen- en onderlagen van het asfalt op de N414 wordt lijnolie (lyn pave) toegepast ipv bitumen.
- In de asfalt deklaag van de N212 is voor het eerst als proef 50% oud asfalt hergebruikt.
- De oude houten damplanken die zijn vrijgekomen bij de oeververnieuwingen langs de Eem zijn hergebruikt als oeverbeschoeiing langs de N228.
- Op de N210 zijn als vangrail oude geleideplanken gebruikt die opnieuw zijn verzinkt.
- Er wordt elektrisch materieel toegepast in projecten, zoals kranen, walsen, graafmachines, werkbussen, shovels, trilplaten en bandenzaag.
- De bouwkeet in het bouwteam Oost is uitgerust met zonnepanelen.
- Er worden in de bouwteams stage V motoren toegepast met HVO diesel.
- In de bouwteams worden vrachtwagens op biobrandstof gebruikt.

Enkele voorbeelden uit de periode 2017-2020:

- Pilot energie uit berrimplanten, N401.
- Aanleg composiet fietsbrug met zouthoudende slijtlaag, N420.
- Fietspad met toegevoegd cellulose uit rioolslib, N420.
- Proefopstelling biobased informatieborden Weg der Weeghen, N237.
- Proef biobased hekwerk (uit bermgras en gerecycled kunststof), N417.

Uit de landelijke evaluatie van de Green Deal (2020) is gebleken dat er op projectniveau veel mooie voorbeelden zijn waarbij de Aanpak Duurzaam GWW geleid heeft tot substantiële resultaten op het gebied van CO₂-reductie, materiaalgebruik en milieu-impact. Over de gehele sector kan nog geen trend worden vastgesteld, mede door de te korte looptijd van de evaluatie en beperkte data.

Monitor Duurzaam GWW

Voor onze infrastructurele werken hebben we in 2022 een monitoringstool ontwikkeld. Deze tool geeft inzicht in de gebruikte grondstoffen, de vervoeractiviteiten, de reststromen en de CO₂ uitstoot van onze projecten. Aannemers leveren hiervoor de data aan, waardoor de provincie de milieu-impact kan berekenen. Met deze tool zijn we in staat te monitoren of we niet alleen duurzaam aanbesteden, maar ook in de aanbiddingen en uitvoering de resultaten hiervan terugzien. Het overzicht in bijlage 1 kan dan grotendeels automatisch gegenereerd worden, mits de tool consequent en kwalitatief goed wordt gevuld. Eind 2022 wordt de monitoringstool in gebruik genomen, zodat we die kunnen vullen met de projecten vanaf 2023.

Uniforme monitoring en CO₂ footprint

In het Manifest Duurzaam GWW 2030 zijn afspraken gemaakt over een uniforme wijze van monitoring voor CO₂ uitstoot, primaire en secundaire grondstoffen en energiegebruik. Als provincie Utrecht zijn we aangesloten bij de koplopersgroep en hebben we een CO₂ footprint laten maken als nulmeting. Deze footprint is op dezelfde wijze opgesteld als de CO₂ footprint van Bedrijfsvoering (conform de systematiek van de CO₂ prestatieladder) en

onderdeel van de CO₂ routekaart (Statenbrief 2021BEM211, oktober 2021). Onze provinciale monitoringstool is een voorbeeld voor de landelijke tool.

Interprovinciale samenwerking

Door samenwerking in de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 hebben de 12 provincies gezamenlijk het platform P12 Duurzaam GWW opgezet met een programma voor het Klimaatakkoord Mobiliteit GWW. Wij nemen hier actief aan deel. Dit platform heeft een belangrijke functie bij het delen van kennis en ervaringen en het stimuleren van innovaties in de markt.

Materialenpaspoort

In een Statenbrief die u is toegezonden op 26 oktober 2021 (nummer 82300885) hebben wij vijf aankondigingen gedaan over materialenpaspoorten. De voortgang over deze toezeggingen ontvangt u binnenkort in een separate Statenbrief.

Assetbeheer

Het gedachtegoed van circulair werken is dat materialen een restwaarde hebben bij sloop of vervanging. Dit gedachtegoed willen we toepassen. Daarom is in de Nota Investerings opgenomen dat wij bij de afschrijving van onze assets rekening houden met de resterende marktwaarde.

In de Nota Kapitaalgoederen (822554C9, 25 mei 2021) is in paragraaf 3.0 aangegeven op welke manier wij duurzaamheid toepassen in ons assetmanagement, zoals onder andere het verlengen van de levensduur, hergebruik van materialen en gunning op duurzaamheidsaspecten. Hiermee dragen we mede bij aan het Schone Lucht Akkoord, de Asfaltimpuls en het Betonakkoord.

In ons Handboek Projectmanagement is procesmatig geborgd dat duurzaamheid standaard al wordt meegenomen in de studiefase van projecten, waarvan een duurzaamheidsdossier wordt aangelegd. Het ambitieweb is hier een standaard tool van de Aanpak Duurzaam GWW.

Om te bepalen hoe we duurzaamheid en circulariteit de komende jaren borgen in ons assetmanagement, zijn per assettype de kansen geïnventariseerd. Die worden vastgelegd in het koersdocument duurzame infrastructuur (gereed eind 2022). Het koersdocument is een intern werkdocument dat richting geeft aan assetbeheerders en projectleiders om stappen te zetten naar de doelstellingen tot 2030.

Financiële consequenties

De activiteiten in het kader van de uitvoering van het Manifest, de PKCI en de monitoring worden vooralsnog uitgevoerd binnen de vastgestelde begroting.

Voor de uitvoering van de KCI strategie heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat opdracht verstrekt aan CE-Delft en TNO om onderzoek te doen naar de verwachte kosten van de transitie naar klimaatneutraal en circulair werken in de GWW. De resultaten hiervan worden in het najaar van 2022 verwacht. Overigens zijn ook de ontwikkelingen op het wereldtoneel van invloed op de kosten voor de GWW, zoals de oorlog in Oekraïne en het tekort aan grondstoffen.

Zoals ook in de Nota Kapitaalgoederen is aangegeven, is het nog te vroeg om de invloed van effectieve duurzaamheidsmaatregelen op de structurele budgetbehoefte voor beheer te onderbouwen. Daarom is in de Nota Kapitaalgoederen nog geen extra budget aangevraagd voor toekomstige duurzaamheidsmaatregelen voor vast en variabel onderhoud. Als duurzaamheidsmaatregelen leiden tot extra kosten dan wordt dit gespecificeerd in het MOP (Meerjaren Onderhouds Programma). In de Nota Kapitaalgoederen werd uitgegaan van een gemiddelde verhoging van circa 5% - 10% van de totale budgetbehoefte. Met de versnelling van de ambitie naar 2030 zullen

we in de praktijk moeten leren welke impact de keuzes op de kosten hebben. Per asset en project zal de bijdrage aan de duurzaamheidsdoelstellingen en het extra budget dat daarvoor nodig is variëren.

Recente voorbeelden van ervaringen met financiële gevolgen in projecten

Sommige recente maatregelen blijken niet of nauwelijks kostenverhogend, zoals het hergebruik van asfaltgranulaat, hergebruik van geleiderails en hergebruik van vrijkomende houten damwanden uit de Eem als oeverbeschoeiing bij watergangen langs wegen. Een aantal maatregelen zoals de inzet van elektrisch materieel en het toepassen van biobased bermverbandblokken zijn wel kostenverhogend. Inmiddels leidt dat binnen sommige projecten tot een geschatte kostenverhoging van 10%-15%. Deze kosten komen ten laste van de investeringsprojecten en de exploitatielasten voor variabel onderhoud en passen tot op heden binnen de beschikbare financiële middelen.

Vervolgprocedure / voortgang:

Met het oog op de actualiteit vonden wij het zinvol u een update te geven over de ontwikkelingen rondom duurzaamheid in de GWW. Relevante ontwikkelingen zullen wij aan u melden.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen